

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสอนในระดับมหาวิทยาลัย หรือการสอนในระดับอุดมศึกษามีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้วให้มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง ให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ การที่มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาจะสามารถดำเนินภารกิจให้บรรลุตามความมุ่งหมาย และทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนการวิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคม และทะนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องยึดมั่นในหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ ความเป็นอิสระในการดำเนินงาน (Autonomy) และเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518) ซึ่งเสรีภาพทางวิชาการตามความหมายของ Searle (1975) หมายถึง ความมีอิสระในบทบาทหน้าที่ภารกิจหลักเกือบทั้งหมดของมหาวิทยาลัยในการสร้าง องค์ความรู้ใหม่ และการเผยแพร่ความรู้ รวมถึงอาจารย์และนักศึกษามีสิทธิในการแสดงออกอย่างมีเสรีภาพในการเสาะหาใฝ่รู้ (Inquiry) มีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม (หรือกลุ่ม) และมีเสรีภาพในการเผยแพร่ผลงานตามบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งมีสิทธิจะได้รับในฐานะเป็นพลเมืองของรัฐในสังคมที่อิสระเสรี ยกเว้นแต่ขอบเขตของการปฏิบัติอย่างมีเสรีภาพจะถูกจำกัด เพื่อการรักษามาตรฐานทางวิชาการและการสนับสนุนภารกิจของมหาวิทยาลัย หลักสำคัญทั้ง 2 ประการ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เปรียบประดุจด้านหัวด้านท้ายของเหรียญอันเดียวกัน ถ้าขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ก็ไม่อาจก่อให้เกิดเสรีภาพทางวิชาการได้ เพราะขาดความเป็นอิสระทางด้านความคิดและการกระทำ

(วิจิตร ศรีสอาน, 2518) การที่นักวิชาการอุดมศึกษาจะมีอิสระในการกำหนด ขอบข่ายด้านเนื้อหาสาระของการสอนการวิจัยและเผยแพร่ผลงาน รวมถึงกำหนดกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง และแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอุดมศึกษา อันมีความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญนั้น ย่อมได้รับผลกระทบโดยตรงจากคามมีหรือไม่มีเสรีภาพทางวิชาการ ของสถาบันที่บุคคลสังกัดอยู่ (ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, 2532)

สถานศึกษาพยาบาลก็เป็นสถาบันอุดมศึกษาประเภทหนึ่ง แต่เป็นอุดมศึกษาวิชาชีพ ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่จะพัฒนาเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อที่จะผลิตบัณฑิตที่จะทำประโยชน์ให้ต่อสังคมต่อไป ความก้าวหน้าทางวิชาการจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีรากฐานอยู่บนเสรีภาพทางวิชาการเช่นกัน แต่เสรีภาพทางวิชาการในสถานศึกษาพยาบาลนั้น ยังไม่มีเสรีภาพทางวิชาการอย่างเต็มที่ ทำให้การพัฒนาที่จะมีความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นไปได้น้อย ซึ่งอาจมีสาเหตุดังรายงานปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถาบันพยาบาลโดยทั่วไปด้านอาจารย์ไม่เพียงพอ จึงทำให้มีภาระงานมากซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อาจารย์มีเวลาน้อยในการพัฒนาตนเองหรือผลิตงานทางวิชาการ และในด้านการพัฒนาคณาจารย์มักไม่ค่อยทันกับความต้องการทั้งของสถาบันและของอาจารย์เอง - ด้านการบริหารในบางหน่วยงานการบริหารงานไม่คล่องตัวเนื่องจากสายการบังคับบัญชาไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาพยาบาล ด้านการวิจัยปรากฏว่าการทำวิจัยอยู่ในระดับน้อย ขาดความพร้อม ขาดความชำนาญ และแรงจูงใจในการทำวิจัย (จินตนา สุณิพันธุ์ และคณะ, 2527) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพจิตร กลิ่นเกษร (2532) พบว่า ปัญหาสำคัญที่วิทยาลัยพยาบาลประสบอยู่ในสภาพการปฏิบัติงานจริง อาจารย์ผู้สอนไม่มีเวลา เพราะนอกจากงานสอนแล้วยังต้องทำหน้าที่นิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาและรับผิดชอบงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์ในสถานศึกษาพยาบาลมีจริงหรือถ้ามีอยู่ในระดับใด สาเหตุของการขาดเสรีภาพทางวิชาการเนื่องมาจากตัวอาจารย์เองหรือจากระบบการบริหารของสถานการศึกษา ดังผลการวิจัยของ เปรมวดี คุชชาเดช (2529) พบว่า บรรรยากาศของวิทยาลัยพยาบาลเป็นแบบเผด็จการมีศีลป (Benevolent) ค่อนไปทางแบบปรึกษา (Consultative) ซึ่งหมายถึง วิทยาลัยพยาบาล บริหารงานแบบจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาก่อนการวินิจฉัยสั่งการ แต่การตัดสินใจทุกครั้งยังเป็นของผู้บริหารสูงสุด รูปแบบการบริหารงานของวิทยาลัยฯ

ยึดแบบราชการ นั้นหมายถึงอำนาจการตัดสินใจต่างๆก็ยังคงอยู่กับผู้บริหาร การยึดแบบราชการ ก็ยังมีการเข้มงวดเรื่องกฎระเบียบต่างๆ ซึ่งจากผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ อาจารย์จากวิทยาลัยพยาบาลตามสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและกรุงเทพมหานคร พบว่า การจะไปทำธุระหรือ คำนึกว่าทำวิทยานิพนธ์หรือไปฟังผลงานด้านวิชาการก็ต้องขอลาพักก่อนไป ไม่สามารถไปได้ โดยไม่ต้องลา ซึ่งไม่มีอิสระเท่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือสาเหตุจากตัวอาจารย์เอง ไม่เข้าใจหรือไม่ใช้เสรีภาพทางวิชาการของตอนที่มืออยู่และเสรีภาพทางวิชาการจะมีได้ก็ขึ้นกับ นโยบายและการบริหารของแต่ละสถานศึกษาพยาบาล เพราะรูปแบบสถาบันก็มีความหลากหลายและมีหลายหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ จึงทำให้มีโครงสร้างการบริหาร มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันไปตามสังกัด (เสนาะ เทียรชฎาภรณ์, 2531)

การบริหารแบบใดจึงจะมีส่วนที่จะส่งเสริมเสรีภาพทางวิชาการ Likert (1961) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participative Management) เป็นการบริการที่ดีที่สุด เพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นแนวราบ โดยมีผู้นำอยู่ตรงกลาง ไม่ใช่อยู่เบื้องบน การวินิจฉัยสั่งการ และการบริหารงาน เป็นผลงานของกลุ่ม โดยผู้นำไม่ได้ "นำ" จริงๆ แต่มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานและปฏิบัติงาน "ตาม" มติ หรือ ความเห็นของกลุ่ม การติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการมีบทบาทและความสำคัญ ควบคู่กับการติดต่ออย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากการวินิจฉัย สั่งการเกี่ยวกับนโยบาย และความเป็นไปต่างๆ ขององค์การจะต้องทำโดยคนหมู่มาก และการตัดสินใจที่ถูกต้องและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของเกษม สุวรรณกุล ว่า การบริหารงานแบบประชาธิปไตย (Democratic management) หรือ (Manage by Participative) เป็นการบริการที่ดีที่สุด เพราะทุกอย่างก่อนตัดสินใจต้องมีการปรึกษาหารือ ทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น การบริหารแบบประชาธิปไตย ย่อมส่งผลถึงความกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออก ทางด้านวิชาการ และกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพทางวิชาการ

จากการที่ Likert (1961) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริการที่ดีที่สุด และในปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องเสรีภาพทางวิชาการ และการบริหารและแบบมีส่วนร่วมของอาจารย์ในสถานศึกษาพยาบาล ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาพยาบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล
3. เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล ที่อยู่ในสังกัดต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยและแนวคิดทฤษฎีสนับสนุน

"มหาวิทยาลัยที่ถูกต้อง มหาวิทยาลัยที่ดี จะให้ความรู้ความเจริญก้าวหน้าต่อไป มีความจำเป็นที่ส่วนหนึ่งต้องมีบรรยากาศเสรีภาพทางวิชาการต้องให้คนคิด คนเขียน คนพูด ได้โดยมีเสรีภาพ เสรีภาพดังกล่าวบางทีอาจถูกจำกัดโดยการบริหารงาน เสรีภาพกับการทำงาน มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไร เสรีภาพในทางวิชาการเป็นเรื่องของการปล่อยให้คนมีความคิดความอ่าน เขียน พูดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นเสรีภาพในเรื่องความคิด แต่เรื่องการทำงานไม่ใช่เรื่องเสรีภาพอย่างนั้น เรื่องการบริหารงานมีหลักเกณฑ์ มีกฎ ระเบียบ หากมี Restriction ทางการบริหารเข้ามามาก ๆ จะทำให้คนไม่อยากจะคิด ไม่อยากอ่าน เพราะฉะนั้นเสรีภาพทางวิชาการกับเสรีภาพในขอบเขตของการบริหารจะเป็น Complementary ซึ่งกันและกัน เป็นการเสริมซึ่งกันและกัน แน่นนอนเสรีภาพในทางความคิด จะถูกทำให้เสียไป ถ้าหากว่าการบริหารมีการควบคุม จะไปจำกัดความสะดวกในการทำงาน หรือทำให้เกิดความรำคาญใจ ในการทำงาน อะไรก็แล้วแต่ จะไม่เป็นการส่งเสริม ไม่ทำให้คนเกิดมีความคิด ความก้าวหน้า" (เกษม สุวรรณกุล, 2530) การบริหารแบบใดจึงจะส่งเสริมให้เกิด เสรีภาพทางวิชาการ "Basic Research" ที่เคยทำมาตั้ง 40-50 ปีมาแล้ว พิสูจน์ว่าการบริหารงานแบบประชาธิปไตยดีที่สุด ปัญหาที่เลยเถิดว่า การบริหารงานแบบประชาธิปไตยคืออะไร การบริหารงานแบบประชาธิปไตย ซึ่งเรียกว่า Democratic management บางทีเรียกว่า Participative Management หรือ Management by

Participative เป็น Circumstance ของการบริหาร การบริหารงานแบบประชาธิปไตย คือ Decision making ของเราต้องมี Consultation หรือมีการปรึกษาหารือกัน แล้วเอาความคิดเห็นต่าง ๆ มาร่วมกัน สุดท้ายเป็น Decision making" (เกษม สุวรรณกุล, 2530) จากรูปแบบการบริหารงานแบบประชาธิปไตย หรือ Participative Management เป็นการบริหารที่สมาชิกในองค์กรมีส่วนที่จะแสดงความคิดเห็น ในการตัดสินใจ นั้นหมายถึงสมาชิกในองค์กรมีเสรีภาพในการคิด การบริหารงานมิได้ผูกขาดกับความคิดผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร แบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพทางวิชาการมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ปัจจุบันในสถานศึกษาพยาบาลสังกัดอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชน แต่บรรยากาศ จุดมุ่งหมายหรือนโยบาย การบริหารย่อมมีข้อแตกต่างกัน ถึงแม้จะเป็นระบบราชการเหมือนกัน ดังผลการวิจัยของสมบัติ เดชะ (2518) สรุปว่า บรรยากาศในการทำงานของอาจารย์พยาบาลในโรงเรียนพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ มีความแตกต่างกัน เป็นแบบอิสระ, แบบควบคุมตรวจตรากับแบบบิดากับบุตร, แบบเปิดโอกาสและอิสระกับควบคุมตรวจตรา ส่วนสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดกลาโหมมีวัตถุประสงค์หลักผลิตพยาบาลระดับต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนภารกิจให้แก่กองทัพและส่งเสริมนโยบายการศึกษาพยาบาลร่วมด้วย และจากผลการศึกษาของไพศัลย์ แหล่งสนาม (2531) พบว่า บรรยากาศองค์การของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมโดยส่วนรวมเป็นแบบปรึกษา ยกเว้นโรงเรียนพยาบาลกองการศึกษา กรมแพทย์ทหารเรือ เป็นแบบเผด็จการแบบมีศิลป์ ซึ่งมีเพียงบางส่วนที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของเปรมวดี คฤหเดช (2527) ที่ว่า ผลการวิเคราะห์บรรยากาศการบริหารงานของวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นแบบเผด็จการมีศิลป์ (Benevolent) ค่อนไปทางแบบปรึกษา (Consultative)

จากแนวคิดและผลงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

2. อาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลที่อยู่ในสังกัดต่างกัณมีเสรีภาพทางวิชาการต่างกัณ
3. อาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลที่อยู่ในสังกัดต่างกัณมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่างกัณ

ปัญหาของการวิจัย

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมและเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลเป็นอย่างไร
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม และเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมและเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลที่อยู่ในสังกัดต่างกัณ มีความแตกต่างกันหรือไม่

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์พยาบาลที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในวิทยาลัยพยาบาลหรือคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม และสภากาชาดไทย รวม 6 สังกัด ที่สอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต โดยอาจารย์พยาบาลจะต้องมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอน 1 ปีขึ้นไป และไม่มีตำแหน่งผู้บริหาร
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม มุ่งศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของอาจารย์พยาบาลในระดับสถาบัน
3. เสรีภาพทางวิชาการ มุ่งศึกษาเฉพาะเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาล

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและสังกัด โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กรร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา การกระจายอำนาจและให้อำนาจในการตัดสินใจ การให้อำนาจในการแสดงอำนาจทางวิชาการ การไว้วางใจกันในสถานศึกษาพยาบาล และความยึดมั่นผูกพันของอาจารย์ต่อสถานศึกษาพยาบาล

ตัวแปรตาม คือ เสรีภาพทางวิชาการ ประกอบด้วย ความมีอิสระในการสร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ ความมีอิสระในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ ความมีอิสระในการจัดการเรียนการสอนทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ ความมีอิสระในการแสวงหาความรู้ใหม่และการค้นคว้าวิจัย ความมีอิสระในการจัดกิจกรรมวิชาการพยาบาลศาสตร์ตามแนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเอง ความมีอิสระในการมีส่วนร่วมในองค์กรวิชาชีพเชิงวิชาการ

5. การวัดตัวแปรที่ศึกษาโดยวิธีรายงานของอาจารย์พยาบาลในลักษณะของความคิดเห็นหรือสภาพความเป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เสรีภาพทางวิชาการ หมายถึง สิทธิส่วนบุคคลในการคิด ตัดสินใจด้วยตนเองในการกระทำกิจกรรมทางวิชาการ โดยมีองค์ประกอบคือ ความมีอิสระของอาจารย์พยาบาลในการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ การจัดการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้ใหม่ และการค้นคว้าวิจัย การจัดกิจกรรมวิชาการพยาบาลศาสตร์ตามแนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเอง และมีส่วนร่วมในองค์กรวิชาชีพโดยไม่ถูกควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ ระเบียบอันปราศจากเหตุผล ไม่ขัดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพและสังคม วัดโดยวิธีรายงานจากอาจารย์พยาบาลในลักษณะความคิดเห็นหรือสภาพความเป็นจริง

ความมีอิสระในการสร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการทางพยาบาลศาสตร์ หมายถึง ความคล่องตัวในการใช้ความรู้ ในรูปแบบของการเขียน แต่ง หรือแปลตำรา และเขียนหรือแปลบทความทางวิชาการพยาบาลศาสตร์

ความมีอิสระในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ หมายถึง ความคล่องตัวในการทำผลงานทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ และนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในวิชาชีพทางการพยาบาลและชุมชน

ความมีอิสระในการจัดการเรียนการสอนทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ หมายถึง การมีอำนาจในการจะดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมและกระบวนการการเรียนการสอนทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ ตั้งแต่การตั้งวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหา เลือกและพัฒนาวิธีการเรียนการสอน วิจัยวัดและประเมินผล และการมีส่วนในการจัดหรือพัฒนาหลักสูตร ตามขอบเขตของหลักสูตรและกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยได้

ความมีอิสระในการแสวงหาความรู้ใหม่และค้นคว้าวิจัย หมายถึง การมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ให้พัฒนามากขึ้นหรือต่างไปจากเดิม โดยการศึกษาต่อ อบรมทางวิชาการ การเข้ารับฟังหรือร่วมประชุมทางวิชาการ รวมทั้งการค้นคว้าด้วยตนเอง และการทำวิจัย โดยทุกขั้นตอนผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ดำเนินการได้อย่างสะดวก โดยไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาล

ความมีอิสระในการจัดกิจกรรมวิชาการพยาบาลศาสตร์ ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเอง หมายถึง การมีโอกาสนำความรู้ความสามารถในการเสนอและนำไปปฏิบัติการเชิงวิชาการพยาบาลศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมวิชาการ การให้การอบรมทางวิชาการ และจัดบริการวิชาการให้แก่บุคลากรในวิชาชีพทั้งในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งประชาชน โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร และอยู่ในขอบเขตของกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยได้

ความมีอิสระในการมีส่วนร่วมในองค์วิชาชีพเชิงวิชาการ หมายถึง การมีโอกาที่จะทำประโยชน์หรือได้ร่วมกิจกรรมกับองค์วิชาชีพพยาบาลต่าง ๆ ได้แก่ สมาคมพยาบาล สภากาชาด สมาคมศิษย์เก่า สถาบันพยาบาลต่าง ๆ ฯลฯ ในบทบาทใดบทบาทหนึ่ง เช่น เป็นสมาชิกหรือกรรมการดำเนินการ ผู้ให้ความรู้ทางวิชาการพยาบาลศาสตร์ ผู้เสนอผลงานหรือตัวแทนสถานศึกษาโดยปราศจากการควบคุมอันไร้เหตุผล จากกฎระเบียบของสถานศึกษาและผู้บริหาร

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบการบริหารแบบหนึ่งที่สมาชิกในองค์กรและผู้บริหารในระดับสถาบันการศึกษามีโอกาสร่วมกันคิด ตัดสินใจ และกำหนดนโยบายและกิจกรรมการบริหารในองค์กรร่วมกัน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ 1) อาจารย์พยาบาลมีโอกาสได้กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กร ร่วมกันกับผู้บริหารสถานศึกษา 2) การกระจายอำนาจและให้อำนาจในการตัดสินใจ 3) การให้อำนาจในการแสดงอำนาจทางวิชาการ 4) การไว้วางใจกันในสถานศึกษาพยาบาล 5) ความยึดมั่นผูกพันของอาจารย์ต่อสถานศึกษาพยาบาล วัดโดยวิธีรายงานจากอาจารย์พยาบาลในลักษณะความคิดเห็นหรือสภาพความเป็นจริง

การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ของอาจารย์ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาลกับอาจารย์ผู้สอน หมายถึง การวางหลักการในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาทั้งด้านบริหารและการเรียนการสอนที่สถานศึกษาพยาบาลคาดหวังให้บรรลุถึงเมื่อได้ผ่านขั้นตอนปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การผลิตนักศึกษาพยาบาลเพื่อให้ได้ตามจำนวน ประเภทและคุณภาพตามที่ต้องการ รวมถึงขอบเขตของหลักการที่สถานศึกษาพยาบาลกำหนดไว้ เพื่อใช้ในการดำเนินการของสถานศึกษาพยาบาล อันได้แก่ หน้าที่รับผิดชอบของสถาบันเกี่ยวกับการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าวิจัย การบริการทางวิชาการและสังคม รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์ผู้สอน

การกระจายอำนาจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาลมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารหน่วยงานภายในสถานศึกษาพยาบาล ให้อาจารย์พยาบาลดูแลและปฏิบัติตามความรู้ความสามารถและสายงาน

การให้อำนาจตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามให้สิทธิการตัดสินใจในการที่จะบริหารวิชาการตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาล และการมีกิจกรรมร่วมกันในสถานศึกษา

การให้อำนาจในการแสดงอำนาจทางวิชาการ หมายถึง การให้สิทธิในการตัดสินใจแก่อาจารย์พยาบาล ในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมด้านวิชาการและการเรียนการสอนที่รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่

การมีความไว้วางใจกัน หมายถึง การให้ความเชื่อถือในความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ มีการให้เกียรติในการปฏิบัติงานระหว่างอาจารย์พยาบาลและผู้บริหารในสถานศึกษาพยาบาล

ความยึดมั่นผูกพัน หมายถึง ความรู้สึกเต็มใจที่จะอุทิศ พลังกาย พลังใจ พลังความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้แก่สถานศึกษาพยาบาล มีความรักห่วงใย ภาควุมิใจในสถานศึกษาและการได้เป็นสมาชิก

สถานศึกษาพยาบาล หมายถึง วิทยาลัยพยาบาล หรือ คณะพยาบาลศาสตร์ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร และสภากาชาดไทย ที่ผลิตพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

อาจารย์พยาบาล หมายถึง บุคคลที่ทำการสอนนักศึกษาพยาบาลและปฏิบัติงานในสถานศึกษาพยาบาลนั้น ที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และไม่มีตำแหน่งผู้บริหาร

สังกัด หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควบคุม ดูแล การบริหารงานและการดำเนินการของสถานศึกษาพยาบาลให้เป็นไปตาม นโยบาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ นโยบายของแต่ละหน่วยงานในการวิจัยนี้คือ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร และสภากาชาดไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหารของสถานศึกษาพยาบาลใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการบริหาร และพัฒนาคณาจารย์พยาบาล เพื่อเสริมสร้างเสรีภาพทางวิชาการ และการบริหารแบบมีส่วนร่วม
2. ผลของการวิจัยจะช่วยให้คณาจารย์พยาบาล ตระหนักถึงความสำคัญ ของเสรีภาพทางวิชาการและการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งผลสู่คุณภาพในการเรียนการสอน และผลงานทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลต่อไป
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลโดยส่วนรวม โดยเฉพาะการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการ
4. เป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาค้นคว้าหรือทำการวิจัยเกี่ยวกับเสรีภาพทางวิชาการและการบริหารแบบมีส่วนร่วมของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลต่อไป